

СТВОРЕННЯ РЕЖИМУ «НОВОГО ПОРЯДКУ» В РЕСПУБЛІЦІ ІНДОНЕЗІЯ

А.Р.Галушка-Адайкін

АНОТАЦІЯ

Дана стаття присвячена подіям, що відбулись в Республіці Індонезія відразу ж після невдалої спроби перевороту у вересні-жовтні 1965 року. Висвітлюються політичні, соціальні, економічні тощо зміни в суспільстві, пов'язані із приходом до влади генерала Сухарто та встановленням в країні режиму «Нового Порядку».

Ключові слова: Індонезія, Компартія, Сукарно, Суперсемар, Сухарто.

Невдала спроба перевороту, що відбулась 31 вересня-1 жовтня 1965 року, стала завершальним акордом «Керованої демократії» Сукарно. Формально він залишався при владі, але стало зрозуміло, що він вже вичерпав себе як політик та лідер нації. На зміну прийшла нова формація, новий політичний устрій, що в кінці кінців увійде до історії як «Новий порядок». У даному контексті Сухарто хотів відмежувати себе та своїх прибічників від усього «старого», пов'язаного з керуванням Сукарно, його найближчими соратниками, діями Компартії тощо.

Прихід до влади Сухарто, становлення «Нового порядку», розвиток суспільно-політичного життя в Республіці Індонезія у другій половині 60-х рр. ХХ ст. найбільш всебічно розглянуто в працях Пітера Поломки [9] та Наваза Моді [8]. Зміни у зовнішній політиці після приходу до влади Сухарто, головні вектори індонезійської дипломатії у ранній період «Нового Порядку» було висвітлено Френкліном Вейнстайном [13]. Еволюцію індонезійської економіки у період, що досліджується, було висвітлено Річардом Робайсоном [10]. Робайсоном був проведений дуже чіткий аналіз різноманітних аспектів індонезійської економіки, що важливо, автор висвітлив не тільки економічну еволюцію країни, але й розглянув в окремих розділах економічну діяльність етнічних китайців в Індонезії, економічну діяльність власне малайського населення країни, військових, участь іноземного капіталу в економічній галузі Індонезії, фінансові потоки, вплив світового нафтового ринку на розвиток Індонезії тощо. Автобіографічна книга Сухарто «Мої думки, промови та вчинки» є важливим джерелом інформації щодо процесу створення «Нового Порядку» [11].

Створення «Нового порядку» викликало значний інтерес збоку зарубіжних спостерігачів, дослідників, політиків тощо. Праві вихваляли Сухарто за його рішучість у боротьбі проти комуністів, його прозахідну спрямованість. Ліві ж, звісно, за теж саме його нещадно критикували. Більш нейтральні аналітики, з одного боку, визнавали здібності уряду Сухарто в економічній галузі, з іншого ж боку, наголошували на численних порушеннях основних прав людини та на корупції, що з приходом до влади Сухарто, досягла неймовірного рівня.

Політика «Нового порядку» має багато спільного із політикою колоніального режиму Нідерландів на початку ХХ сторіччя. Ідеологія «Нового порядку» також обіцяла відбудову національної економіки, добробут для усіх верств населення країни, зростання рівня освіти. Але ці обіцянки, якщо і втілювались у життя, то не зовсім таким

чином, на який сподівалась більшість населення Індонезії. Так, дійсно, економіка країни вийшла на новий рівень, але економіка була орієнтована на іноземний капітал, інвестиції з Заходу, національна ж економіка, тобто середній та малий бізнес, розвивалась зовсім невеликими темпами.

«Новий порядок» також був схожий з колоніальним нідерландським режимом і у ставленні до Ісламу. Визнаючи цю релігію як релігію більшості населення, «Новий порядок» не надав можливості Ісламу стати політичною силою, використовуючи активістів цієї релігії для досягнення своїх цілей, як, наприклад, знищення Компартії та усунення від влади Сукарно.

Взагалі, політичні зміни в країні не могли не торкнутись конфесійного життя в країні, особливо Ісламу, релігії більшості населення. Відбулась своєрідна зміна поколінь в лавах лідерів мусульманського руху. Старе консервативне покоління деякою мірою втратило віру в себе, яку мало ще у першій половині ХХ ст. Це пов'язано з тим, що раніше лідерство серед умми, тобто мусульманської спільноти Індонезії, було чимось на кшталт спадку, що передавався від устаза (проповідника, людини, що володіє знаннями у галузі Ісламу) до його учня-наступника. Із змінами у країні на арену вийшли представники нової модерністської хвилі. Мусульмани-модерністи, на відміну від консерваторів, які вважали за необхідне участь у політичному житті країни, наголошували на тому, що найбільш важливим є проповідництво серед населення. Вони вважали, що саме за допомоги повної ісламізації країни, мусульмани зможуть прийти до влади в країні. Їхні зусилля були спрямовані на освіту та покращення життя індонезійського суспільства. Зміна акцентів в мусульманській спільноті сталось також завдяки невдоволенню мусульман-модерністів розвитком подій після 1965 року. Розгром Компартії Індонезії не призвів до того, що Іслам в країні став сильнішим. Також причиною активізації нового покоління мусульман було неочікуване зростання кількості віруючих інших релігій на території Республіки Індонезія.

Представники нового покоління мусульман не дуже цікавились ідеологічними питаннями, питаннями відносин між ортодоксальними мусульманами та помірними. Вони несильно були вдоволені методами керівництва представників «старої гвардії» й, що феноменально, навіть більше поважали схожих на них представників лідерів нової генерації серед християн, ніж консервативне крило мусульманства. Багато індонезійців бачили у союзі модерністів мусульманської та християнської спільнот надію на світле майбутнє для країни.

Крім проблем політичного та економічного характеру перед «Новим порядком» постали проблеми і у соціальній галузі: необхідно було якнайшвидше покращувати освіту та охорону здоров'я в країні. На тлі швидкого зростання населення країни, яке у 1971 році досягло відмітки 119.2 мільйони чоловік, а вже у 1980 році налічувало 147.3 мільйони осіб, загальної кількості педагогів та докторів було недостатньо. Однак існувала й інша проблема: підвищення кількості випускників вищих навчальних закладів призвело б до підвищення рівня безробіття: уряд наприкінці 1960 – на початку 1970 років просто не міг забезпечити робочими місцями всіх, хто отримав дипломи про отримання вищої освіти.

Подальша урбанізація також заважала більш швидкому розвитку Індонезії. Кількість міського населення з 3.8% у 1930 році виросла до 17.3% у 1971 році. Джакарта залишалась найбільш великим містом країни із населенням більш ніж 4.5 мільйони осіб у 1971 році. Але не це було проблемою, проблемою було те, що більшість населення було скупчено саме на Яві, більше 60% від загальної кількості населення мешкало саме на цьому острові. Для більш пропорціонального розподілу населення уряд створив програму «транс міграції», спрямовану на заохочення населення з густо населених регіонів до переселення в інші частини країни з невеликою щільністю населення.

Говорячи про «Новий порядок» необхідно розглянути постать батька цієї нової для країни ідеології. Він, як і Сукарно, був яванцем, однак він народився на Центральній Яві, він був ближчим до звичайного народу ніж його попередник. На відміну від батька революції Сухарто не отримав гарної освіти, він обмежився лише закінченням першого ступеню середньої школи руху Мухаммадія у Джокджакарті. Для нього більш важливою була наука, яку він отримував від к'яї, мусульманських проповідників, тлумачників Корану, але вчення яких було сповнено спіритуалізму та езотеричних знань. Сухарто протягом усього життя зберіг свою віру у силу поту стороннього світу, у його можливість як дати, так і забрати. У 1966 році він забрав з палацу в Суракарті декілька предметів, що мали, на погляд багатьох місцевих мешканців, велику магічну силу, в якості оберегів. Але потім він був змушений їх повернути після того, як Суракарта потерпла від нищівного повені, що, за думкою багатьох та й самого Сухарто, було викликано відсутністю у палаці тих самих оберегів.

Сухарто був не тільки вмілим політичним стратегом, але й добрим психологом. Він зміг оточити себе відданими йому на 100% союзниками. Перш за все, звісно, це стосується його армійських колег: більшість військових підтримала саме його, а не Насутіона, тому що Сухарто розумів, що простої людської вдячності за підтримку буде недостатньо, тому він з самого початку свого правління надав можливість військовим отримувати додаткові кошти, іноді не зовсім відповідно до закону. Насутіон був ярим супротивником корупції у військовій середі, що спричинило відтік до Сухарто більшості з військової верхівки.

Коло союзників Сухарто не обмежувалось лише військовими. Не менш могутніми, а в чомусь можливо й більш серйозними союзниками, були представники китайської заможної діаспори в Індонезії. Лієм Сіу Ліонг, відомий також своїм яванським ім'ям Судомо Салім, іммігрував до Індонезії ще в 1936 році. Із створенням «Нового порядку» Лієм Сіу Лонг отримав негласний титул найзаможнішої людини в Індонезії. Він та інші підприємці китайського походження, які в щоденній розмові називались «чуконг» (у перекладі «бос» або «старший брат», були незамінними для малайської політичної еліти: вони не тільки були фінансовими донорами, засобами для комунікації із зовнішнім світом, а ще, з огляду на антикитайські настрої в суспільстві, вони не ставили ніякої можливої загрози правлінню Сухарто та його прибічників.

Сукарно недооцінив свого конкурента у боротьбі за владу. Ще декілька місяців після подій 1965 року він намагався зробити вигляд, що все, що відбулось було лише невеликим інцидентом у революційному розвитку країни, й що він все ще залишається при владі.

2 жовтня 1965 року Сукарно видав наказ щодо надання Сухарто повноважень командуючого армією, але лише протягом стабілізаційного процесу. Було створено Коркамтіб (Komando Operasi Pemulihan Keamanan dan Ketertiban, Командування з повернення безпеки та порядку). 3 жовтня на аеродромі Халім було знайдено трупи вбитих генералів і 5 жовтня, що було Днем збройних сил Республіки Індонезія, їх було поховано з усіма урочистостями.

Військові відкрито почали звинувачувати Компартію в спробі державного перевороту, що від них отримав назву Gestapu (Gerakan September Tiga Puluh, дослівно «Рух Вересня 30-ого»), відкрито порівнюючи заколотників із нацистським Гестапо. Антикомуністично налаштована молодь взяла під свій контроль вулиці міст. 8 жовтня було спалено будівлю центрального управління Компартії в Джакарті. Молоді представники різних конфесій, а перш за все, представники мусульманського та католицького студентства, створили КАМІ (Kesatuan Aksi Mahasiswa Indonesia, Діюче об'єднання студентів Індонезії, дослівно «kami» перекладається як «ми»). Ця організація активно підтримувалась військовими і була створена для виявлення прокомуністично спрямованих елементів суспільства. Затримання комуністів

відбувались скрізь, тільки у Джакарті та на Західній Яві протягом грудня 1965 року було схоплено більше 10 тисяч членів Компартії або співчуваючих їй, серед них був і згаданий вище видатний індонезійський письменник Прамудья Ананта Тур.

Саме страшне, що крім арештів та затримань «червоних», у жовтні розпочались масові вбивства тих, хто навіть був тільки під підозрою у членстві в Компартії або у співчутті комуністичним ідеям. Окрім Яви комуністи зазнали жорстоких переслідувань на Балі, населення якого сповідує індуїзм й відповідно суспільство якого є строго кастовим, що йде всупереч із комуністичними принципами. Верхівка Компартії швидко була знайдена: 6 листопада був вбитий Нджото, 22 листопада – Аїдіт, невдовзі після цього Лукман.

На зібранні членів руху Мухаммадія, що відбувався протягом 9-11 листопада, було проголошено, що винищення Гестапу та Компартії є священною війною та обов'язком для будь-якого мусульманина.

Але, як часто відбувається під час репресій проти якоїсь соціальної страти, клану або носіїв певної ідеології, жертвами можуть стати і стають непричетні до цього люди. Траплялись випадки вбивств представників Національної партії Індонезії, погляди яких були трохи «лівіші» від центральної лінії цієї партії, ображені сусіди або родичі з заздрощів наговорювали на тих, хто не був причетним до політичних подій та інше.

Ідеологічні переслідування та політичні репресії закінчились на початку 1966 року. Загальна кількість загиблих під час антикомуністичних заворушень в країні невідома. Більшість аналітиків сходиться на тому, що чисельність вбитих дорівнює приблизно півмільйону осіб, але звідки вони беруть ці цифри нікому невідомо. Зрозуміло лише одне, загинули сотні тисяч осіб, що були якимось чином причетні до діяльності Компартії Індонезії. Кількість тих, хто наступні роки провів у в'язницях, також достеменно невідома, тому що багато з них були туди засаджені без будь якого слідства та судового вироку.

Сукарно у грудні 1965 року зробив заяву, у котрій він високо оцінив діяльність Компартії під час індонезійської Революції. Ця заява остаточно відвернула від Президента залишки представників військової еліти, які ще були лояльними до Сукарно. Батько індонезійської революції все ще намагався бути у центрі подій. У січні 1966 року він зробив радіо промову, в якій закликав народ країни слідувати йому. Субандрію навіть закликав до створення військових угруповань, що мали б допомагати президентові впроваджувати свою політичну лінію. Однак Сухарто своїм зверненням, у якому він зазначив свою особисту вірність Сукарно та закликав народ підтримати армію, звів унівець усі зусилля Сукарно та його прибічників. Сухарто зрозумів, що настав час змінювати Сукарно.

У лютому 1966 року Сукарно зробив останню спробу врятувати «Керовану демократію». 21 лютого він розпускає кабінет міністрів. Він звільнює з посади міністра оборони самого Насутіона, що, звісно, було останнім не сприйнято. Омар Дані і Субандрію, дві людини, яких скрізь шукали військові залишались на своїх міністерських постах. Сукарно призначив Имама Сджафея, боса преманов Джакарти, на посаду міністра з питань національної безпеки.

Заходи, що вжив Сухарто, спричинили вибух насильства в Джакарті. На вулицях почались сутички між просукарнівськими та антисукарнівськими угрупованнями молоді. 23 лютого прибічниками Сукарно було атаковано посольство США. 3 березня він зробив спробу закрити Університет Індонезії, найбільший навчальний заклад країни, більшість студентів якого не підтримувала першого президента, але студенти захопили кампус, а військові почали охороняти периметр навчального закладу.

У той самий час Військовий суд з надзвичайних справ, що був заснований у грудні 1965 року, розпочав засідання стосовно причетності Компартії та її членів до

вересневого заколоту. В результаті декілька комуністів вищої ланки, що перебували від вартою, серед яких Нджоно Правіро та Унтунг, були засуджені до страти.

Військові підштовхували студентство до мітингування із закликом до повної заборони Комуністичної партії в країні, створення нового кабінету та економічної реформи. Сухарто настільки вільно себе почував, що навіть надіслав Сукарно список міністрів, яких треба було звільнити з їхніх посад, що, звісно, викликало надзвичайне обурення з боку Сукарно та його оточуючого кола.

11 березня 1966 року – є датою офіційної перемоги Сухарто у політичній боротьбі над батьком індонезійської революції Сукарно. Вранці цього дня Сукарно влаштував зібрання кабінету в Джакарті. У той самий час як міністри розпочали обговорення на цій нараді, студенти-демонстранти заповнили вулиці міста. Сукарно отримав новину, що невідомі війська розпочали вторгнення на територію президентського палацу. Сукарно разом із Субандріо та Шайрулем Салехом терміново відбув до Богору. Ввечері цього ж дня три генерали, які виступили послами від Сухарто прибули до президентської резиденції у Богорі і таки вмовили Сукарно підписати документ, що надавав Сухарто повну владу з метою встановлення цивільного порядку, захисту Президента країни в ім'я Революції. Цей документ увійшов до історії як Supersemar (Surat Perintah Sebelas Maret, Наказ від 11 березня), що є своєрідною грою слів, тому що Семар (Semar) є одним з найбільш могутніх божеств в яванському фольклорі та театрі. Насправді невідомо яким чином ці офіцери, які прибули до президентської резиденції, змогли умовити президента підписати наказ. Один з охоронців президента на ім'я Сукарджо Віраджіто пізніше стверджував, що ці офіцери, серед яких був сам бригадний генерал Панггабеан, погрожували Сукарно зброєю. Сам Сукарджо також вихватив зброю, але Сукарно стримав його, наказавши сховати пістолет до кобури. Сукарджо стверджував, що, як тільки-но офіцери пішли, Сукарно сказав, що як тільки буде можливість він відразу анулює цей наказ. Однак є інше свідчення індонезійського посла на Кубі Ханафі, який також стверджує, що він є свідком усіх подій, пов'язаних із Суперсемаром. Він стверджує, що президент знаходився ні в своїй резиденції у Богорі, а в палаці Незалежності в Джакарті. Він заночував в Палаці разом з міністрами та іншими представниками влади, щоб з самого ранку розпочати подальше обговорення подій в країні. Пізніше до палацу Незалежності приїхали військові з документом, ці офіцери поводитись дуже ввічливо. Сукарно з огляду на те, що на вулицях ситуація вже вийшла із під контроль, погодився підписати документ. За свідченням Ханафі все відбувалось мирно, без погроз та зброї. Сам Ханафі пізніше був звільнений Сухарто із своєї посади та змушений завчасно піти з дипломатичної служби.

Володіючи усіма повноваженнями, що були прописані у Суперсемарі, Сухарто із оточенням знищили залишки «Керованої демократії» на очах її творця, який хоч і був розгніваний до нестями, але й був безпорадним. 12 березня Компартія та близькі до неї організації були заборонені. 18 березня були заарештовані Субандріо, Шайруль Салех, Імам Сьяфей та 11 інших міністрів останнього кабінету при Сукарно. Сурачман, який був однією з головних цілей військових зміг втекти, але пізніше у 1968 році він був застрелений у південній частині міста Блітар. Шайруль Салех помер у в'язниці у 1967 році. Більш помірні прибічники Сукарно не були заарештовані. Ідхам Чалід, Леймена та Руслан Абдулгані навіть залишились у складі вже нового кабінету міністрів, що був створений 27 березня. Новий уряд очолив тріумвірат у вигляді Сухарто та двох цивільних: султана Хаменгкубувоно IX та Адама Маліка.

Із остаточним встановленням нової влади розпочались чистки всередині армії та бюрократичного апарату. Приблизно 2600 військових дивізії Діпонегоро було звільнено від їхніх обов'язків, багато кого було затримано і відправлено до місць позбавлення волі. Більшість офіцерів, які не підтримували комуністичну ідеологію,

були навіть ідейними ворогами Компартії, але які належали до прибічників Сукарно, було усунено від командування у травні.

Хаменгкубувоно IX відповідав за економіку, фінансовий сектор та розбудову країни. Він проголосив, що перший етап реформування індонезійської економіки розпочнеться у квітні 1966 року.

Зовнішня політика Індонезії була віддана під керівництво Адама Маліка, нового міністра закордонних справ. Зміни у зовнішньополітичному курсі не змусили себе чекати: перш за все, були остаточно зруйновані усілякі відносини із Китайською Народною Республікою. Антикомуністичні загони, що ще активно діяли в Індонезії, почали руйнувати будівлі, що належали китайським дипломатам та звичайним громадянам. У березні китайський уряд остаточно зрозумів, що налагодження відносин між країнами на даному етапі є неможливим. Китай закрити кореспондентський пункт Сінхуа в Джакарті, було закрито також три консульства та відізвано посла. Остаточно дипломатичні зносини між Індонезією та Китайською Народною Республікою було «заморожено» 31 жовтня 1967 року після чергової хвилі антикитайських заворушень в Індонезії.

Нова зовнішня політика країни була спрямована на виконання умов, встановлених країнами Західного блоку для Індонезії, для отримання фінансової допомоги. Однією з головних умов було припинення конфронтації з Малайзією. У квітні 1966 року Республіка Індонезія заявила про бажання поновити своє членство в ООН (це відбудеться 28 вересня 1966 року, саме у той самий день, коли Індонезія вперше отримала членство в ООН), а у травні Адам Малік проголосив про відновлення співпраці із Міжнародним Валютним Фондом. Однак виконання усіх умов країн Заходу було не зовсім простим завданням. Так, військові дуже вороже зустріли умову мирного та швидкого вирішення індонезійсько-малайзійської конфронтації, вважаючи що вирішення цього питання ніяким чином не повинно послаблювати власну країну.

У травні 1966 Сухарто закликав своїх колег до припинення ворожнечі із сусідньою Малайзією і направив делегацію, до складу якої входили лише представники вищого офіцерського складу, із візитом до Куала Лумпуру. 29 травня Адам Малік у Токіо зустрівся із замісником прем'єр-міністра Малайзії Туном Абдул Разаком. Остаточно конфронтацію було припинено 11 вересня після підписання відповідної двосторонньої угоди. Дипломатичні зносини між двома країнами були відновлені у серпні 1967 року.

Представники ісламістських кіл в Індонезії закликали до заборони Національної партії Індонезії, що, на їхню думку, становила загрозу для країни не меншу ніж комуністична ідеологія. Сухарто, можливо був би і радий заборонити партію, що асоціювалась із постаттю Сукарно, однак він не хотів посилення мусульманського лобі в країні, а для цього йому була потрібна Національна партія Індонезії. Для посилення власного контролю над діяльністю партії Сухарто у квітні 1966 року зібрав конгрес Національної партії Індонезії, під час проведення якого було знято старе просукарнівське керівництво на чолі із Алі Састроаміджоджо. Партію очолили Харді та старий друг Сухарто Хадісубено.

Відповідно до Конституції Індонезії президент країни відповідає за свої дії перед верхньою палатою парламенту. Сухарто почував себе у безпеці, скликаючи засідання верхньої палати парламенту у червні-липні 1966 року, розуміючи, що він має повну підтримку з боку індонезійського сенату після зачисток просукарнівських елементів, проведених в усіх щаблях індонезійського політичного світу. Близько 180 прибічників Сукарно, що були депутатами верхньої палати парламенту країни, було засуджено на різні тюремні строки. MPR ратифікував Суперсемар, заборонив компартію та марксизм в якості політичної доктрини, наказав Сукарно доповісти стосовно порушень прав людини, корупції, непрофесійного адміністрування за часів «Керованої демократії»,

також Сенат чекав на пояснення Сукарно щодо його ролі у спробі державного перевороту 1965 року. Звання «довічного президенту», що було даровано Сукарно Сенатом у травні 1963 року, було анульовано. Сукарно відмовився відповідати по усім поставленим перед ним питанням, але не це було головне: індонезійська спільнота остаточно зрозуміла, що ера Сукарно вже закінчилась. Це підтвердилось й тим, що були звільнені політичні в'язні часів Сукарно, серед яких були Сумуал, Сімболон та інші представники PRRI та Permesta.

«Новий порядок» від «Керованої демократії» отримав у спадок величезний зовнішній борг – 2.36 мільярда доларів США, з яких 42% становив борг Радянському Союзу, 24.9% - борг країнам Західного блоку. Західні країни та інші кредитори з не комуністичного блоку, наприклад, Японія (що мала частку 9.8% від загальної кількості боргу Індонезії), погодились із поетапною виплатою боргу, починаючи з липня 1966 року. На зустрічі в Токіо, що проходила 19-20 вересня, було домовлено, що виплата боргу буде проводитись протягом 30 років, відповідно до цього борг буде поділений на 30 рівних частин і сума боргу не буде змінена за будь-яких обставин. Радянський Союз також пішов на поступки Індонезії завдяки дружнім стосункам Адама Маліка із декількома впливовими членами Політбюро Компартії СРСР.

Економічна стратегія «відкритих дверей» в Індонезії була розроблена та впроваджувалась новою економічною та політичною елітою, яка отримала назву «мафія Берклі», тому що більшість з представників нових економістів були випускниками саме Університету Берклі. Їхня безпосередня участь у реформуванні економіки країни тільки допомагала іміджу Сухарто та зміцнювала довіру до нового уряду з боку країн західного блоку та міжнародних валютних організацій, незважаючи на критику з боку тих, хто вважав їх заходи далекими від націоналізму. Ці нові технократи запропонували уряду ряд антикорупційних заходів, покращення контролю над експортом та імпортом в країні, а також наголосили на важливості повернення іноземним власникам їх підприємства, що були націоналізовані або конфісковані за часів розквіту Компартії Індонезії. У лютому 1967 року був прийнятий закон про інвестиції, що повинен був привернути іноземні капітали до країни.

Незважаючи на значне зниження державних дотацій, приблизно вполовину, військові не дуже були цим засмучені. Тому що військові отримали можливість заробляти гроші власноруч, найбільш вагому частку цього бізнесу ставила нафта, а саме компанія Pertamina. Іншим важливим джерелом фінансів для армії був Bulog (Badan Urusan Logistik, Орган з питань логістики), що був створений у 1966 році та головним чином був пов'язаний з перевозками та продажем рису.

У той час, як економічні реформи тільки починали впроваджуватись, політична напруга в країні у котрий раз досягла апогею: військовий суд звинуватив Сукарно у причетності до подій на аеродромі Халім, Субандрію та Омару Дані було винесено смертні вироки, щоправда вони не були виконані та обидва були випущені на волю у 1995 році, після майже 30 років ув'язнення. У грудні 1966 був пійманий Судісман і вже у 1968 він був страчений за рішенням суду. У березні 1967 до рук силового апарату Індонезії потрапив Сджам, таким чином, силові структури отримали джерело інформації, яке б могло повністю висвітлити події, пов'язані і з спробою перевороту в країні. Сджам був страчений у 1986 році.

У листопаді 1966 року група військових з дивізії Бравіджайя на Східній Яві, вищі чини поліції Східної Яви, що ще продовжували підтримувати батька індонезійської революції, запланували викрадення Сукарно під час його запланованого візиту до Східної Яви із метою умовити його протистояти Сухарто. Однак цей план не був втілений у життя: Сукарно почувши чутки про можливість подібного перебігу подій відмовився від візиту до Східної Яви, мотивуючи це тим, що він не хоче привести країну до прірви громадянської війни. Сухарто вирішив, що репресії проти залишків

прибічників Сукарно є недоречними, тому він почав роздавати просукарнівському офіцерському складу дуже високі посади: послів, начальників департаментів та управлінь у центральних апаратах тощо, цілком вірно вважаючи, що такі заходи змусять дуже швидко забути тих, хто залишався до цього на боці першого президента країни, про свої політичні уподобання.

23-24 лютого 1967 року на переговорах в Амстердамі було домовлено про створення IGGI (Intergovernmental Group for Indonesia, Міжурядова Група щодо Індонезії). Головним завданням цього органу було забезпечення Індонезії фінансовою допомогою для подолання економічної кризи, а також допомога у реструктуризації та виплатах боргу, який «Новий порядок» отримав від «Старого порядку».

Нарешті у березні 1967 року Сухарто здобув свою останню й незаперечну перемогу над Сукарно. 12 березня верховна палата парламенту Індонезії проголосила про усунення Сукарно з посади президента країни з передачею цього звання з усіма повноваженнями Сухарто. Новому президенту були надані повноваження власноруч вирішувати майбутнє першого президента країни, тобто вирішити повинен він чи ні предстати перед судом та відповісти за свою діяльність в останні роки свого президентства. Однак Сухарто пізніше ніколи не використав цього права, справедливо побоюючись гніву з боку прибічників Сукарно, яких було достатньо багато, щоб спричинити загрозу новому президенту та його Новому порядку. Сенат Індонезії об'явив, що усілякі ідеології, що були створені Сукарно, більше не є державними ідеологіями, крім Панчасіли. Перший президент Індонезії, який вже *de facto* був відправлений у відставку, отримав домашнє ув'язнення і був ізольований у президентському палаці в Богорі, де й провів залишок своїх днів до своєї смерті у червні 1970 року. Таким чином, Сухарто остаточно став повноправним керівником Республіки Індонезія.

РЕЗЮМЕ

Данная статья посвящена событиям, которые произошли в Республике Индонезия сразу же после неудачной попытки переворота в сентябре-октябре 1965 года. Освещаются политические, социальные, экономические и т.д. изменения в обществе, связанные с приходом к власти генерала Сухарто и установлением в стране режима «Нового Порядка».

Ключевые слова: Индонезия, Компартия, Сукарно, Суперсемар, Сухарто.

SUMMARY

This paper focuses on the events that took place in the Republic of Indonesia immediately after a failed coup attempt in September-October 1965. The political, social and economic changes in society, etc., associated with the coming to power of General Suharto and the establishment of the regime of the «New Order», are highlighted.

Keywords: Indonesia, the Communist Party, Sukarno, Supersemar, Suharto.

ПОСИЛАННЯ ТА ПРИМІТКИ:

1. Fic V.M. Kudeta 1 Oktober 1965: Sebuah Studi Tentang Konspirasi. – Jakarta: Yayasan Obor Indonesia, 2005.
2. Hughes J. The End of Sukarno: A Coup That Misfired: A Purge That Ran Wild. – Singapore: Archipelago Press, 2002.
3. Jaiz H. Di Bawah Bayang-Bayang Soekarno, Soeharto: Tragedi Politik Islam Indonesia dari Orde Lama hingga Orde Baru. – Jakarta: Darul Falah, 1999.
4. Lane M. Bangsa Yang Belum Selesai: Indonesia Sebelum dan Sesudah Soeharto. – Jakarta: Reform Institute, 2007.

ІСТОРИЧНІ І ПОЛІТОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ, № 2 (52), 2013 р.

5. Lesmana T. Dari Soekarno Sampai SBY. – Jakarta: Gramedia Pustaka Utama, 2009.
6. Mackie J. Konfrontasi: the Indonesia-Malaysia Dispute, 1963-1966. – Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1974.
7. Mackie J. Problems of Indonesian Inflation. – Ithaca: Cornell University Press, 1967.
8. Mody N. Indonesia under Suharto. – New York: Apt, 1987.
9. Polomka P. Indonesia since Sukarno. – Harmondsworth: Penguin, 1971.
10. Robison R. Indonesia: the Rise of Capital. – Jakarta: Equinox, 2008.
11. Suharto. Pikiran, ucapan dan tindakan saya. – Jakarta: Penerbitan Gramedia, 1995.
12. Sundhaussen U. Politik Militer Indonesia 1945-1967: menuju dwi fungsi ABRI. – Jakarta: LP3ES, 1988.
13. Weinstein F.B. Indonesian Foreign Policy and the Dilemma of Dependence: from Sukarno to Suharto. – Ithaca: Cornell University Press, 1976.

Надійшла до редакції 18.03.2013 р.